

**Historische Kommission
für den Kreis Neustadt/OS e.V.**
Komisja Historyczna powiatu prudnickiego

Historischer Rundbrief Historyczny Okólnik

Ausgabe / Edycja
2015/2016

*Wawel
Krakau / Kraków*

Liebe Mitglieder und Freunde der
Historischen Kommission,

Das Jahr 2015 war für die Historische Kommission wieder sehr erfolgreich. Im Frühjahr konnten wir unser 30-jähriges Jubiläum feiern und im Sommer erneut eine schöne Studienfahrt nach Krakau und Neustadt/OS durchführen. Unser Publikationsprojekt „Altkreis Oberglogau im Karolinische Steuerkataster 1722/26“ nähert sich zudem dem Ende. Das Buch wird 2016 definitiv erscheinen! In dieser Ausgabe unseres Rundbriefes lade ich Sie zudem ganz herzlich zu unserer JHV mit einem interessanten historischen Seminar am 5./6. März ein. Auch berichten wir Ihnen über die Pläne für 2016, die wieder umfangreiche Aktivitäten im Kreis Neustadt/OS beinhalten. Mit den besten Wünschen für das neue Jahr und in der Hoffnung, dass wir uns alle im März gesund wiedersehen, verbleibe ich mit freundlichen Grüßen

Szanowni członkowie i przyjaciele
Komisji Historycznej!

Rok 2015 był dla Komisji Historycznej rokiem pełnym sukcesów. Wiosną obchodziliśmy jubileusz 30-lecia a latem odbyliśmy kolejną pełną wrażeń wizytę studyjną do Krakowa oraz Prudnika. Nasz projekt „Historyczny powiat głogówecki w Katastrze Karolińskim z lat 1722/26” zbliża się ku końcowi. Książka pojawi się na rynku w 2016 r.! W tym wydaniu naszego okólnika zapraszam Wszystkich na Roczne Walne Zgromadzenie połączone z interesującym seminarium historycznym w terminie 5/6 marca. Poniżej opisaliśmy również plany na rok 2016 z różnorodnymi działaniami i wydarzeniami w powiecie prudnickim. Z okazji Nowego Roku składam Wszystkim najlepsze życzenia i mam nadzieję, że będziemy się mogli w zdrowiu wszyscy spotkać w marcu. Łączę serdeczne pozdrowienia.

Ralph Wrobel

Einladung zur Jahreshauptversammlung 2016

Zeit: 5. - 6. März 2016
Ort: Großer Tagungsraum im Restaurant "Goldener Löwe",
Breite Straße 38, 37154 Northeim

Zaproszenie na Walne Zgromadzenie 2016

Czas: 5 - 6 marca 2016 r.
Miejsce: duża sala konferencyjna w restauracji "Goldener Löwe",
Breite Straße 38, 37154 Northeim

Programm

Sonnabend, 5. März 2016

- 11:30 – 12:00 Uhr **Begrüßung durch den Vorstand, Vorstellung des Programms**
- 12:00 – 13:00 Uhr **VORTRAG: „Ländliche Unterschichten in Oberschlesien im 18. Jahrhundert: Das Beispiel Leschnig, Kreis Neustadt/OS“ (Prof. Dr. Ralph Wrobel, HKKNOS)**
- 13:00 – 14:30 Uhr **Gemeinsames Mittagessen im Restaurant „Goldener Löwe“**
- 14:30 – 15:30 Uhr **VORTRAG: „Die nordwestdeutsche Industriestadt Delmenhorst als Ziel oberschlesischer Arbeitswanderung aus dem Kreis Neustadt am Ende des 19. Jahrhunderts“ (PD Dr. Michael Hirschfeld, Universität Vechta)**
- 15:30 – 16:30 Uhr **Kaffeepause**
- 16:00 – 16:45 **VORTRAG: „Prądnik, historischer Name von Neustadt? - Herkunft der Wörter ‚Prudnik‘ - historische und sprachliche Aspekte“ (Dr. Joachim Himanek, HKKNOS).**
- 17:00 – 17:45 **VORTRAG: „Die Anfänge der Stadt Neustadt und Genese des Namens „Prudnik“ im Licht neuester Untersuchungen“ (Dr. Wojciech Dominiak, Direktor des Museums des Neustädter Landes, Neustadt/OS)**
- 18:00 – 18:30 **Diskussion**
- Anschl. **Gemeinsames Abendessen und gemütliches Beisammensein**

Sonntag, 6. März 2016

- 10:00 – 12:30 Uhr **Jahreshauptversammlung im Restaurant „Goldener Löwe“**
TOP 1: Begrüßung durch den 1. Vorsitzenden, Beschlussfähigkeit
TOP 2: Berichte
- Bericht des Vorstandes (Ralph Wrobel und Andreas Smarzly)
  - Kassenbericht der Schatzmeisterin (Rosemarie Matulla)
  - Bericht des Sprechers der Oberglogauer (Günter Hauptstock)
  - Bericht des Webmasters (Christian Sarnes)
- TOP 3: Forschungs- und Publikationsprojekte**
- Das Karolinische Steuerkataster / Oberglogau (R. Wrobel)
  - Das Karolinische Steuerkataster / Zülz und Neustadt (Paul Ditrach)
  - Vertreibung aus dem Kreis Neustadt/OS (J. Preisner)

TOP 4: Geplante Aktivitäten 2016
(Archivtour, Vortragsveranstaltungen und Seminare)
TOP 5: Sonstiges

12:30 – 14:00 Uhr gemeinsames Mittagessen

Anschl. Möglichkeit zum Besuch der Heimatstube, Abreise

Program:

Sobota, 5 marca 2016 r.

11:30 – 12:00 Powitanie przez członków Zarządu, prezentacja programu

12:00 – 13:00 WYKŁAD: „Wiejskie niższe warstwy społeczne na Górnym Śląsku w XVIII wieku: Leśnik, powiat prudnicki“ (prof. dr Ralph Wrobel)

13:00 – 14:30 Wspólny obiad w restauracji „Goldener Löwe“

14:30 – 15:30 WYKŁAD: „Północno-zachodnie miasto przemysłowe Delmenhorst jako cel górnośląskiej emigracji robotniczej z powiatu prudnickiego pod koniec XIX wieku“ (PD dr Michael Hirschfeld, Uniwersytet Vechta/Universität Vechta)

15:30 – 16:30 Przerwa na kawę

16:00 – 16:45 WYKŁAD: „Prądnik, nazwa historyczna Prudnika? - Pochodzenie słów „Prudnik“ - aspekty historyczne i językowe“ (dr Joachim Himanek, HKKNOS).

17:00 – 17:45 WYKŁAD: „Początki miasta Prudnika i geneza nazwy "Prudnik" w świetle najnowszych badań“ (dr Wojciech Dominiak, dyrektor Muzeum Ziemi Prudnickiej)

18:00 – 18:30 Dyskusja

Następnie wspólna kolacja i biesiadowanie

Niedziela, 6 marca 2016 r.

10:00-12:30 Walne Zgromadzenie w restauracji „Goldener Löwe“
TEMAT 1: Przywitanie przez pierwszego przewodniczącego,
kworum
TEMAT 2: Sprawozdania

- Sprawozdanie Zarządu (Ralph Wrobel i Andreas Smarzly)

- Sprawozdanie finansowe skarbnika (Rosemarie Matulla)
- Sprawozdanie rzecznika Głogówczan (Günter Hauptstock)
- Sprawozdanie administratora sieci (Christian Sarnes)

TEMAT 3: Publikacje i wydania naukowe

- Karoliński kataster podatkowy/ Głogówek (R. Wrobel)
- Karoliński kataster podatkowy/ Biała i Prudnik (Paul Dittrich)
- Wypędzenia z powiatu prudnickiego (J. Preisner)

TEMAT 4: Planowana aktywność w roku 2016

(badania w archiwach, wystawy, wykłady, seminaria)

TEMAT 5: Pozostałe informacje

12:30-14:00

Wspólny obiad

Następnie

możliwość zwiedzania Izby Tradycji, wyjazd

Anfahrt nach Northeim

Northeim (Han.) wird ideal über die A7 per Auto oder die Bahnlinie Hannover-Göttingen erreicht. Das Museum mit der Heimatstube und das Restaurant „Zum Goldenen Löwen“ liegen nur wenige hundert Meter voneinander entfernt mitten im Zentrum an der Fußgängerzone (Breite Straße). Kostenlose Parkplätze direkt am St.-Blasien-Komplex werden über die Fußgängerzone erreicht. Ebenso ist das kostenfreie Parken im Bereich des Jugendgästehauses möglich. Zugfahrer sollten vom Bahnhof ein Taxi nehmen (ca. 5 min Anfahrt!)

Dojazd do Northeim

Northeim k./Hanoweru posiada doskonałe połączenie z autostradą A7 oraz linią kolejową Hannover-Göttingen. Muzeum miejski z Izbą Tradycji oraz restauracja „Zum Goldenen Löwen“ są oddalone od siebie zaledwie kilkaset metrów i znajdują się w centrum miejscowości przy deptaku (Breite Straße). Bezpлатne miejsca parkingowe znajdują się bezpośrednio przy kompleksie St. Blasien przy deptaku. Dodatkowe bezpłatne miejsca parkingowe znajdują się w obrębie hostelu. Osoby przyjeżdżające pociągiem proszone są o dojazd taksówką (ok. 5 minut jazdy!).

Archiv- /Vortragstour nach Schlesien 2016

In der 21. KW (ca. 21. – 28. Mai) 2016 plant die HKKNOS eine Archiv- und Vortragstour nach Oberschlesien, welche mit mehreren weiteren Veranstaltungen verbunden werden soll. In die vorläufige Planung wurden aufgenommen:

1. Besuche im Staatsarchiv Oppeln (2-3 Tage). Nach Wunsch/Möglichkeit auch Besuch anderer Archive in Oppeln.
2. Die Vorstellung des neuen Buches „Der Altkreis Oberglogau im Karolinischen Steuerkataster von 1722/1726“ in Oberglogau (R. Wrobel)
3. Eine Konferenz in Körnitz am 26.05.2016 mit Fotoausstellung „Körnitz auf alter Photographie 1895-1970“ und Vorträgen: Prof. R.Wrobel (Vorstellung der HKKNOS), A. Smarzly (Arbeit an der Chronik von Körnitz), Rektor R. Reszczyński (Der Körnitzer Pfarrer Anton Sarnes als Verleger der Zeitschrift „Monika“), u.a.
4. Ein Seminar zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Oberschlesiens an der Universität Oppeln. (R. Wrobel)
5. Weitere Punkte / Ergänzungen auf Wunsch möglich

Geplant ist ggfls. eine gemeinsame Anfahrt (in Gruppen) und Übernachtung in einem Hotel unweit des Staatsarchives in Oppeln.

Alle Mitglieder, welche an dieser Tour teilnehmen möchten, werden gebeten sich beim Zweiten Vorsitzenden, Andreas Smarzly, anzumelden:

Andreas.Smarzly@hkknos.de,

Tel. 01522/8751003.

Beim Wunsch des Besuches im Staatsarchiv, bitte um Zuleitung einer Liste der Bestände/Signaturen, in die man Einsicht nehmen möchte. Details werden auf der JHV im März besprochen.

Wizyta studyjna - archiwistyka i wykłady - Śląsk 2016

W 21 tyg. kalendarzowym (ok. 21 - 28 maja) 2016 r. HKKNOS planuje organizację wyjazdu studyjnego na Górny Śląsk szlakiem archiwum połączonego z serią wykładów oraz licznymi innymi wydarzeniami. Plany na chwilę obecną obejmują:

1. Wizytę w Archiwum Państwowym w Opolu (2-3 dni). W razie potrzeby również w innych archiwach w Opolu.
2. Prezentację nowej książki „Historyczny powiat głogówecki w Katastrze Karolińskim z lat 1722/26” “ w Głogówku (R. Wrobel)
3. Konferencja w Körnicy w dniu 26.05.2016 r. z prezentacją zdjęć „Körnica na starej fotografii z lat 1895-1970“ oraz wykładami: prof. R. Wrobel (prezentacja HKKNOS), A. Smarzly (prace nad kroniką Körnicy), rektor R. Reszczyński (Proboszcz Anton Sarnes z Körnicy - wydawca czasopisma „Monika“), itd.
4. Seminarium dot. historii gospodarczej i społecznej na Górnym Śląsku na Uniwersytecie w Opolu (R. Wrobel)
5. Inne punkty/ uzupełnienia na życzenie

Planuje się również wspólny dojazd (w grupach) oraz nocleg w hotelu nieopodal Archiwum Państwowego w Opolu.

Wszyscy członkowie zainteresowani uczestnictwem w tej podróży są proszeni o zgłoszenie się u przewodniczącego Andreea Smarzly – adres:

Andreas.Smarzly@hkknos.de,

tel. 00491522/8751003.

W razie chęci wizyty w archiwum proszę o dostarczenie listy zasobów/sygnatur, w które chce się uzyskać wgląd. Szczegóły podczas Walnego Zgromadzenia w marcu.

Glückwünsche / Życzenia

Herbert Schindler 85 Jahre!

Herbert Schindler wurde am 29.11.1930 in Neustadt geboren. Er ist Gründungsmitglied der HKKNOS. Durch zahlreiche historische Ausstellungen, Bücher und Videofilme über Neustadt hat er eine imposante und historisch wichtige Leistung gebracht! Dafür danken wir Dir sehr!

Herbert Schindler ukończył 85 lat!

Herbert Schindler urodził się 29.11.1930 r. w Prudniku. Jest członkiem-założycielem HKKNOS. Liczne wystawy historyczne, książki oraz filmy dot. Prudnika to jego największe i z historycznego punktu widzenia najważniejsze osiągnięcia! Bardzo Ci dziękujemy za Twoją pracę!

Werner Matulla 80 Jahre!

Seit vielen Jahren ist Werner Matulla aktives Mitglied der HKKNOS. Lange Jahre war er zudem stellvertretender Vorsitzender und Schatzmeister. Werner Matulla wurde am 4.8.1935 in Neustadt/OS geboren. Neben

seiner Arbeit in der Historischen Kommission hat Werner Matulla auch aktiv in der Bundesheimatgruppe der Neustädter in Bielefeld mitgewirkt. Lieber Werner, durch Deine aktive Mitarbeit in den vielen Jahren hast Du die Arbeit der Historischen Kommission erst mit möglich gemacht! Wir wünschen Dir alles Gute, vor allem Gesundheit und Kraft. Bleibe uns noch lange erhalten!

Werner Matulla ukończył 80 lat!

Od wielu lat Werner Matulla jest aktywnym członkiem HKKNOS. Przez wiele lat pełnił również rolę zastępcy przewodniczącego oraz skarbnika.

Werner Matulla urodził się 4.8.1935 r. w Prudniku. Oprócz pracy w Komisji Historycznej działa czynnie w grupie Towarzystwa Miłośników Prudnika [Bundesheimatgruppe der Neustädter] w Bielefeld. Drogi Wernerze, poprzez Twoją aktywną działalność na przestrzeni tych wielu lat umożliwiłeś tak naprawdę pracę Komisji Historycznej! Życzymy Tobie wszystkiego co najlepsze, przede wszystkim wiele zdrowia i sił. Pozostań nam jeszcze długo wiernym!

Günter Hauptstock 75 Jahre!

Auch Günter Hauptstock ist langjähriges aktives Mitglied der HKKNOS. Daneben wirkt er v.a. als Sprecher der Oberglogauer.

Günter Hauptstock wurde am 11. August 1940 in Oberglogau geboren. Er veröffentlichte v.a. zahlreiche Artikel im Neustädter Heimatbrief und der Zycie Glogowka zur Geschichte seiner Heimatstadt. Hinzu kamen drei Bücher unter dem Titel: „Beiträge zur Geschichte der Stadt Oberglogau“. Er ist damit der unangefochtene „Oberglogau-Spezialist“ in der HKKNOS. Als Sprecher der Oberglogauer organisiert er zudem seit Jahren die Oberglogauer Treffen.

Lieber Günter, wir wünschen Dir alles Gute, vor allem Gesundheit und Kraft. Bleibe uns noch lange erhalten!

Günter Hauptstock ukończył 75 lat!

Również Günter Hauptstock jest długoletnim aktywnym członkiem HKKNOS. Oprócz tego działa w szczególności jako rzecznik Głogówczan.

Günter Hauptstock urodził się 11 sierpnia 1940 roku w Głogówku. Opublikował liczne artykuły dotyczące historii swojej ojczyzny na łamach miesięcznika Neustädter Heimatbrief oraz Życia Głogówka. Do tego doszły trzy książki pod tytułem: „Historia miasta Głogówek“. Jest on niewątpliwym specjalistą historii Głogówka w HKKNOS. Jako rzecznik Głogówczan organizuje również od wielu lat spotkania.

Drogi Günterze, życzymy Tobie wszystkiego co najlepsze, przede wszystkim zdrowia i siły. Pozostań nam jeszcze długo wiernym!

Lieber Herbert, lieber Werner, lieber Günter, wir danken Euch für Euer langjähriges Engagement für HKKNOS und die Heimat und wünschen Euch alles Gute, vor allem Gesundheit und Kraft. Bleibt uns noch lange erhalten!

Vorstand und Mitglieder der HKKNOS

Drogi Herbercie, Wernerze i Günterze, dziękujemy Wam za Waszą wieloletnią współpracę i zaangażowanie w prace HKKNOS oraz działalność na rzecz ojczyzny. Życzymy Wam wszystkiego co najlepsze, przede wszystkim zdrowia i sił. Pozostańcie nam jeszcze długo wierni!

Zarząd i członkowie HKKNOS

Bericht: 30-jähriges Jubiläum in Northeim

Zum 30-jährigen Jubiläum der Historischen Kommission für den Kreis Neustadt/OS luden die Paten- und Partnerstadt Neustadt, Northeim (Han.), und der Vorstand Mitglieder und Gäste zur Jubiläumsfeier am 7. und 8. März 2015 an den Gründungsort ein. In Northeim war am 12./13. April 1985 die Historische Kommission (HKKNOS) durch Horst Zobel und einige weitere an der Geschichte des Kreises Neustadt/OS Interessierte gegründet worden.

Die Feierlichkeiten wurden am Samstag, den 7. März, im Bürgersaal im St. Blasien-Komplex eröffnet. Der Bürgermeister von Northeim, Hans-Erich Tannhäuser, begrüßte alle Anwesenden sehr herzlich und gratulierte der HKKNOS zum 30-jährigen Bestehen, ebenso zu langer wissenschaftlicher Tätigkeit und ihrem erfolgreichen Beitrag zur Versöhnung zwischen Deutschland und Polen. Er sicherte der HKKNOS zu, in Northeim auch künftig immer eine Heimat zu finden, umriss die Geschichte der Neustädter Heimatstube und schilderte den derzeitigen Stand des Umzugs der Neustädter Heimatstube ins Städtische Museum von Northeim.

Auch der Bürgermeister von Neustadt/OS (poln. Prudnik) Franciszek Fejdych und der stellvertretende Landrat des Kreises Neustadt Krzysztof Barwieniec sprachen der HKKNOS ihre Geburtstagsglückwünsche aus. Bürgermeister Fejdych würdigte den sensiblen aber stets wahrheitsgetreuen Umgang der HKKNOS mit der Geschichte der gemeinsamen Heimat mit den Worten:

„In den vergangenen 30 Jahren hat sich die Historische Kommission mit sehr schwierigen Themen befasst, mit Themen, die dazu geeignet sind, die Menschen eher zu trennen als zu einen. Bei Ihnen wurde es anders: Sie haben eine Verständigungsebene geschaffen, bei der das Gespräch zu schwierigen Themen stets mit einer gebührenden Achtung vor denen geschah, die es betraf.“

Auch der Vizelandrat Barwieniec betonte die Wichtigkeit einer unverfärbten und gleichzeitig einfühlsamen Aufarbeitung der Geschichte des Kreises durch die HKKNOS.

Er überbrachte Grüße des Landrats Roszkowski, der seine Anwesenheit in letzter Minute aus dringenden Gründen leider absagen musste, und stellte die durch den Landrat initiierte Towarzystwo Historyczne Ziemi Prudnickiej (Historische Gesellschaft des Neustädter Landes) vor, die im Entstehen begriffen ist und künftig mit der HKKNOS aufs engste kooperieren möchte. Daraufhin begrüßte der erste Vorsitzende der HKKNOS, Prof. Dr. Ralph Wrobel, alle Anwesenden und stellte den Werdegang, die bisherigen Errungenschaften, die aktuellen vielseitigen Tätigkeitsfelder und die künftigen Perspektiven der Kommission vor. Aufgrund der Anwesenheit der Gäste aus Polen – außer dem Bürgermeister von Neustadt und dem Vizelandrat waren auch der zweite Bürgermeister von Neustadt, Stanisław Hawron, sowie die Vorstandsmitglieder des Towarzystwo Historyczne Ziemi Prudnickiej, Frau Urszula Rzepiela und Herr Marcin Husak anwesend – wurde die gesamte Veranstaltung mit Hilfe von engagierten Dolmetschern zweisprachig geführt.

Einen Höhepunkt der Festveranstaltung bildete der Vortrag des bekannten Schlesien-Historikers, Herrn Dr. Ulrich Schmilewski, Geschäftsführer der Stiftung Kulturwerk Schlesien, erster stellvertretender Vorsitzender der Historischen Kommission für Schlesien und Schatzmeister des Vereins für Geschichte Schlesiens. Dr. Schmilewski präsentierte mit dem höchst spannenden Vortrag „Der schlesische Adel und die Gegenreformation am Beispiel der Schaffgotsch und der Oppersdorff“ ein in der Schlesienforschung brandaktuelles Thema, das durch die Beschäftigung mit dem Adelsgeschlecht derer von Oppersdorff auch die Geschichte des Kreises Neustadt direkt berührt. Neben der interessanten Thematik erfreute Dr. Schmilewski die Zuhörer auch mit der Mitteilung, dass er bei der Erstellung seines Vortrages häufig auf Arbeiten von Mitgliedern der HKKNOS zugegriffen habe.

Nach einem gemeinsamen Mittagessen, wurde im großen Tagungssaal der Restaurants „Goldener Löwe“ der zweite Teil der

Festveranstaltung begonnen. Die Vorstandsmitglieder des Towarzystwo Historyczne Ziemi Prudnickiej, Frau Urszula Rzepliela und Herr Marcin Husak hielten gemeinsam den Vortrag „Willa Hermanna Fränkla – fabrykanta, dyplomaty, filantropa“ (Villa des Fabrikanten, Diplomaten und Wohltäters Hermann Fränkel). Während der Mitarbeiter des Städtischen Museums in Neustadt und Neumitglied der HKKNOS Husak sich mit der Person des Erbauers beschäftigte, lüftete die ehemalige Direktorin des Städtischen Museums in Neustadt Rzepliela vor den Zuhörern die geheimnisvolle Architektur der kürzlich komplett renovierten Villa in Neustadt. Den offiziellen Abschluss der Festveranstaltung bildete der historische Vortrag von Prof. Wrobel „Die Paulinermönche im Kloster Wiese – Auf den Spuren von Xaver Rotter durch das Internet“. Dabei präsentierte der Referent Möglichkeiten zur Auffindung interessanter Quellen im Internet und das durch systematisches Kopieren über Jahrhunderte und Sprachgrenzen hinweg erfolgte unkritische Plagieren bei der Erstellung von historischen Darstellungen. Nach einem gemeinsamen Abendessen führten die Mitglieder und Gäste in gemütlicher Atmosphäre angelegte und spannende Gespräche bis weit in die Nacht hinein.

Am darauf folgenden Sonntag besuchten die Mitglieder der HKKNOS gemeinsam mit den polnischen Gästen die neueingerichtete Neustädter Heimatstube im Städtischen Museum von Northeim. Daraufhin verabschiedeten sich die Gäste aus Polen, und die Mitglieder der HKKNOS schritten zur Jahreshauptversammlung des Vereins, die ebenfalls im großen Tagungssaal im „Goldenen Löwen“ stattfand. Nachdem der erste Vorsitzende Prof. Wrobel die Beschlussfähigkeit festgestellt hat, berichtete er über die aktuell laufenden Tätigkeiten und Projekte des Vereins. So wird derzeit an einer Erneuerung der Internetseite der HKKNOS gearbeitet, die insbesondere zeitgemäß und zweisprachig, bzw. künftig eventuell sogar dreisprachig (dt./pl./engl.) erscheinen soll. Vor allem die in letzter Zeit der HKKNOS beigetretenen jungen Mitglieder konnten mit zahlreichen Vorschlägen und Ideen die Diskussion zu

diesem Thema bereichern. Es wurde der Vorschlag des Webmasters Christian Sarnes angenommen, mit dem System WordPress die Homepage in nächster Zeit neu aufzubauen. Weiterhin berichtete Prof. Wrobel über den aktuellen Stand der Planungen zur Jubiläumsfahrt „Von Krakau nach Neustadt/OS: Studienfahrt durch Kleinpolen und Oberschlesien“, die von 30.08. bis 06.09.2015 stattfinden wird. Obwohl der Großteil der Plätze hier bereits belegt ist, können ein paar Interessierte gerne noch aufgenommen werden. Zum Schluss stellte der erste Vorsitzende sein neues Buch „Geschichte der Dörfer Deutsch und Polnisch Müllmen“ vor, das er gemeinsam mit Pfarrer Wolfgang Globisch kürzlich publizierte, das jedoch inzwischen vollständig vergriffen ist. Eine verbesserte Neuauflage soll demnächst erfolgen.

Der zweite Vorsitzende, Andreas Smarzly, bat die Mitglieder, mit denen der Schriftverkehr noch per Post erfolgt, die aber bereits über eine E-Mail-Adresse verfügen, diese dem Vorstand mitzuteilen, um den künftigen Informationsaustausch zu erleichtern. Zudem berichtete er über die Vortragsreise nach Oberschlesien vom 15. bis 19. Juni 2014 (siehe Bericht im Historischen Rundbrief 01/2015). In diesem Zusammenhang stellte er hier sein Buch „Blaschewitz (Kreis Neustadt OS) – Geschichte eines oberschlesischen Dorfes“ vor, das als 8. Band im Rahmen der Landeskundlichen Schriftenreihe der HKKNOS im Jahre 2014 zweisprachig erschienen ist. Auch dieses Buch ist bis auf vereinzelte Restposten weitestgehend ausverkauft, eine Neuauflage ist hier nicht geplant. Andreas Smarzly berichtete zudem über private Digitalisierungsprojekte einiger Mitglieder der HKKNOS von wichtigen Quellen zur Geschichte des Kreises Neustadt. So entstanden kürzlich DVDs mit digitalisierten Ausgaben der Neustädter Heimatbriefe 1950-2014, des Oberglogauer Stadtblattes 1905-1939, der Oberglogauer Zeitung 1845/47 und der Neustädter Kreisblätter 1843-1938, die über die HKKNOS bezogen werden können. In diesem Zusammenhang präsentierte Sebastian König die erst kürzlich durch ihn fertiggestellte Digitalisierung der Neustädter Heimatbriefe

1950-2014 und die einfachen Auswertungsmöglichkeiten dieser wertvollen Quelle. König wies darauf hin, dass aufgrund der Vorgabe von Frau Lüddecke und des Rocco-Verlages, welche die Rechte an den Neustädter Heimatbriefen besitzen, eine Nutzung der Digitalisierung ausschließlich für wissenschaftliche Forschung durch Mitglieder der HKKNOS freigegeben ist.

Zu den laufenden Projekten berichtete Prof. Wrobel über den Stand zu den Arbeiten am gemeinsamen Werk der HKKNOS „Der Altkreis Oberglogau im Karolinischen Steuerkataster von 1722/26“. So sind inzwischen auch das Vorwort, die wissenschaftliche Einführung und die Geschichtliche Einführung fertiggestellt und ins Polnische übersetzt worden. Sofern die redaktionellen Arbeiten an den Transkriptionen der einzelnen Dörfer rechtzeitig fertig gestellt werden, können die Abgabe des Werkes an den Verlag und der darauffolgende Druck und die Veröffentlichung eventuell noch im Herbst dieses Jahres erfolgen. Zum Schluss berich-

tete Johannes Preisner über Fortschritte an seinem zweisprachigen Buch „Die Vertreibung der Deutschen aus dem Kreis Neustadt/OS“, das ebenfalls im Rahmen der Landeskundlichen Schriftenreihe der HKKNOS herausgegeben werden soll.

Die jährliche Kassenprüfung wurde auf Antrag der Schatzmeisterin Rosemarie Matulla, die längere Zeit krankheitsbedingt ausgefallen war, auf das nächste Jahr verlegt. Frau Matulla gab einen kurzen Bericht über den aktuellen finanziellen Stand des Vereins ab.

Nach einem gemeinsamen Mittagessen wurde die Jahreshauptversammlung beendet und die Teilnehmer konnten in der Sonne den ersten warmen Frühlingstag des Jahres genießen.

Andreas Smarzly

Jubileusz 30-lecia w Northeim

Miasto Patronackie Prudnika, Northeim (Han.) wraz z Zarządem Komisji Historycznej mieli zaszczyt zaprosić członków oraz gości na jubileusz 30-lecia działalności Komisji Historycznej Powiatu Prudnickiego, który odbył się w dniach 7 i 8 marca 2015 r. w miejscu jej założenia. W dniach 12/13 kwietnia 1985 r. w Northeim Horst Zobel wraz z innymi osobami zainteresowanymi historią Powiatu Prudnickiego założyli Komisję Historyczną (HKKNOS). Uroczystości rozpoczęły się w sobotę, 7 marca, w Sali Rajców w kompleksie St. Blasien. Burmistrz Northeim, Hans-Erich Tannhäuser, powitał wszystkich obecnych i pogratulował Komisji HKKNOS 30-lecia istnienia, jak również długoletniej i owocnej działalności naukowej oraz skutecznego wkładu w pojednanie polsko-niemieckie. Burmistrz zapewnił HKKNOS, że Northeim również w przyszłości będzie stało dla Komisji otworem, następnie opisał historię prudnickiej Izby Pamięci oraz obecny stan przeprowadzki Izby Pamięci do siedziby Muzeum Miasta Northeim.

Również burmistrz Prudnika (niem. Neustadt/OS) Franciszek Fejdych oraz wicestarosta Powiatu Prudnickiego Krzysztof Barwieniec złożyli życzenia skierowane do HKKNOS. Burmistrz Fejdych docenił bardzo delikatny, jednak stale zgodny z prawdą stosunek HKKNOS do historii wspólnej ojczyzny następującymi słowami:

„Przez ostatnie 30 lat Komisja Historyczna podejmowała tematy bardzo trudne, tematy, które raczej dzielą niż łączą. Państwu udało się uzyskać zamierzony cel: udało się Państwu stworzyć taką płaszczyznę porozumienia, która z uwagi na okazywany szacunek tym, których temat dotyczył, pozwalała na podjęcie rozmowy na tematy trudne. Za zrozumienie, wrażliwość i odpowiedzialność składam członkom Komisji Historycznej Powiatu Prudnickiego serdeczne podziękowania.“

Również wicestarosta Barwieniec podkreślił ważność nieprzerysowanego i jednocześnie empatycznego rozumienia historii Powiatu

przez HKKNOS. Przekazał pozdrowienia starosty Roszkowskiego, który niestety w ostatniej chwili musiał odwołać swój przyjazd, oraz przedstawił Towarzystwo Historyczne Ziemi Prudnickiej zainicjowane przez starostę, które jest na etapie kształtowania się i chce w przyszłości ściśle współpracować z HKKNOS.

Następnie pierwszy przewodniczący HKKNOS, prof. dr Ralph Wrobel, przywitał wszystkich obecnych i przedstawił przebieg działalności, dotychczasowe osiągnięcia oraz obecne pola działalności, a także perspektywy Komisji. Z uwagi na obecność gości z Polski – oprócz burmistrza Prudnika oraz wicestarosty Powiatu przybyli również wiceburmistrz, Stanisław Hawron, oraz członkowie zarządu Towarzystwa Historycznego Ziemi Prudnickiej, pani Urszula Rzepiela oraz pan Marcin Husak – całe spotkanie było prowadzone dwujęzycznie z pomocą tłumaczy.

Punktem kulminacyjnym spotkania był wykład znanego historyka zaangażowanego w sprawy Śląska, pana dr Ulricha Schmilewskiego, prezesa Fundacji dla Kultury Śląska, pierwszego wiceprzewodniczącego Komisji Historycznej Śląska oraz skarbnika Stowarzyszenia Historii Śląska. Dr Schmilewski zaprezentował bardzo interesujący wykład pt.: „Śląska arystokracja oraz kontrreformacja na przykładzie rodów von Schaffgotsch i Oppersdorff“, podejmujący w badaniach dotyczących Śląska bardzo aktualny temat, który poprzez analizę arystokratycznego rodu von Oppersdorff obejmuje również historię Powiatu Prudnickiego. Oprócz interesujących tematów dr Schmilewski bardzo ucieszył słuchaczy informacją, że przy tworzeniu swoich wykładów często korzysta z prac członków HKKNOS.

Po wspólnym obiedzie w dużej sali konferencyjnej restauracji „Goldener Löwe“ rozpoczęto drugą część uroczystości. Członkowie zarządu Towarzystwa Historycznego Ziemi Prudnickiej, pani Urszula Rzepiela i pan Marcin Husak, wspólnie zaprezentowali wykład pod tytułem „Willa

Hermann Fränkla – fabrykanta, dyplomaty, filantropa“. Podczas gdy pan Husak, pracownik Muzeum Miasta w Prudniku, szczegółowo opisał budowniczego, pani Rzepiela, była dyrektorką Muzeum Miasta w Prudniku, przedstawiła architekturę ostatnio całkowicie odrestaurowanej willi w Prudniku. Oficjalne zakończenie uroczystości nastąpiło po wykładzie historycznym prof. Wrobla „Paulini w klasztorze w Mochowie – na tropie Xavera Rotta w Internecie“. Profesor zaprezentował tym samym możliwości wyszukiwania interesujących źródeł w Internecie oraz przedstawił problem plagiatu przy tworzeniu dokumentów historycznych wynikający z systematycznego, kilkusetletniego i transgranicznego kopiowania danych. Po wspólnej kolacji członkowie i zaproszeni goście w miłej atmosferze prowadzili jeszcze długie rozmowy do późnej nocy.

Następnego dnia, w niedzielę, członkowie HKKNOS wspólnie z gośćmi z Polski zwiedzili nowo powstałą Izbę tradycji w Muzeum Miasta w Northeim. Następnie goście z Polski pożegnali się, a członkowie HKKNOS udali się na Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia, które również odbyło się w dużej sali konferencyjnej restauracji „Goldener Löwe“. Po tym, jak pierwszy przewodniczący, prof. Wrobel, potwierdził kworum, nastąpił opis aktualnej działalności i projektów Komisji. W chwili obecnej toczą się prace nad stworzeniem nowej strony internetowej HKKNOS, która idąc z duchem czasu powinna być dwujęzyczna, a w przyszłości nawet trójjęzyczna (niem. / pol. / ang.). W szczególności nowi młodszy członkowie HKKNOS przekazali wiele propozycji i pomysłów do dyskusji w tym temacie. Przyjęto propozycję administratora strony, Christiana Sarnes, aby w przyszłości stworzyć na nowo stronę w systemie WordPress. Następnie prof. Wrobel przekazał informacje dotyczące wyjazdu jubileuszowego „Od Krakowa do Prudnika: Wizyta studyjna z Małopolski na Górny Śląsk“, który ma się odbyć w dniach 30.08. do 06.09.2015 r. Mimo, że większość miejsc jest już zajęta, istnieje możliwość rezerwacji kilku miejsc dla zainteresowanych osób. Na koniec pierwszy przewodniczący przedstawił swoją nową książkę „Historia Wsi Wierzch i

Mionów“, którą niedawno prezentował wspólnie z księdzem Wolfgangiem Globischem. Wszystkie egzemplarze książki zostały już jednak sprzedane, w najbliższej przyszłości powinno się jednak pojawić wydanie nowe poprawione.

Drugi przewodniczący, Andreas Smarzly, poprosił członków, którzy posiadają adres mailowy, o przekazanie go komisji celem ułatwienia wymiany informacji. Następnie przekazał informacje dotyczące serii referatów, które odbyły się na Górnym Śląsku w dniach 15 do 19 czerwca 2014 r. (patrz raport w Historycznym Okólniku 01/2015). W tym kontekście przedstawił on również swoją książkę „Błażejowice Dolne (Powiat Prudnicki) – historia górnośląskiej wsi“, która ukazała się w 8 tomie w ramach serii pism krajoznawczych HKKNOS w roku 2014 w wersji dwujęzycznej. Również ta książka została w pełni sprzedana, nie przewiduje się jednak nowego wydania. Andreas Smarzly przedstawił również prywatne projekty digitalizacji źródeł prowadzone przez niektórych członków HKKNOS obejmujące ważne źródła historyczne Powiatu Prudnickiego. W ostatnim czasie powstały płyty DVD z cyfrową wersją Neustädter Heimatbriefe 1950-2014, Oberglogauer Stadtblatt 1905-1939, Oberglogauer Zeitung 1845/47 oraz Neustädter Kreisblätter 1843-1938, które można nabyć w HKKNOS. W tym kontekście Sebastian König zaprezentował cyfrową wersję Neustädter Heimatbriefe 1950-2014 i możliwości wykorzystania informacji tego wartościowego źródła. König zaznaczył również, że z uwagi na wytyczne pani Lüddecke oraz wydawnictwa Rocco, które posiada prawa do Neustädter Heimatbriefe, korzystanie z cyfrowej wersji możliwe jest wyłącznie do celów naukowych przez członków HKKNOS.

Natomiast jeśli chodzi o bieżące projekty, prof. Wrobel poinformował o stanie prac nad wspólnym dziełem HKKNOS „Historyczny Powiat Głogówecki w Katastrze Karolińskim z lat 1722/26“. W chwili obecnej na język polski przetłumaczono wstęp, wprowadzenie naukowe oraz historyczne. Jak tylko zakończą się prace redakcyjne nad transkrypcją wsi, nastąpi przekazanie dzieła do wydawnictwa a ewentualny wydruk i pub-

likacja jeszcze jesienią tego roku. Na zakończenie Johannes Preisner przedstawił postępek prac nad dwujęzyczną książką „Wypędzenie Niemców z Powiatu Prudnickiego“, która również ma się ukazać w ramach serii pism krajoznawczych HKKNOS.

Roczne sprawozdanie finansowe na wniosek skarbnika, pani Rosemarie Matulla, która przed dłuższy czas była chora, przeniesiono

na rok następny. Pani Matulla przekazała krótki raport odnośnie obecnej sytuacji finansowej Stowarzyszenia.

Po wspólnym obiedzie zakończono Walne Zgromadzenie i członkowie mogli się cieszyć pierwszymi ciepłymi promieniami słońca w tym roku.

Andreas Smarzly

Bericht über die 12. Studienfahrt „Von Krakau nach Neustadt/OS: Studienfahrt durch Kleinpolen und Oberschlesien“

Im Jubiläumsjahr des 30-jährigen Bestehens der Historischen Kommission führte diese in den Tagen vom Sonntag, 30. August, bis Sonntag, 6. September 2015, ihre 12. Studienfahrt unter dem Motto: „Von Krakau nach Neustadt/OS: Studienfahrt durch Kleinpolen und Oberschlesien“, durch.

An der vom Prof. Ralph Wrobel, Andreas Smarzly, Rosmarie Matulla und Peter Mitschka organisierten Reise, nahmen insgesamt 32 Personen teil. Mit einem komfortablen Bus der Fa. Osburg, an dessen Steuer wieder unser erfahrener Fahrer Olaf saß, ging es am Sonntag von Wadersloh, über Kassel, Erfurt und Dresden nach Krakau. Spät abends kehrte die Reisegesellschaft im Hotel Royal, im Zentrum der alten polnischen Königstadt, ein.

Am Montag besichtigte die Gruppe zunächst das unweit der polnischen Metropole gelegene Benediktinerkloster Tyniec, das vor rund neun Jahrhunderten gegründet wurde. Danach ging es ins Zentrum der ehemaligen königlichen Macht, auf den Wawel, wo neben dem Königsschloss auch die Kathedrale liegt, in der zahlreiche ehemalige polnische Herrscher ruhen. Nach einer gemütlichen Schifffahrt bei hochsommerlichen Temperaturen auf der Weichsel, führte uns die ortskundige Stadtführerin Agnieszka Czarnecka an die sehenswertesten Orte der Krakauer Altstadt; die Marienkirche mit dem

weltberühmten Altar von Veit Stoß, die Tuchhallen, den Marktplatz, das Collegium Maius, etc. Nach einem gemeinsamen Abendessen im Restaurant „Bohema“, genossen wir bis spät Nacht den Ausklang eines heißen Sommertages auf dem Krakauer Ring, der von Künstlern, Gauklern, Händlern, Studenten, Reisenden aus aller Welt und anderen Liebhabern der Nacht bevölkert wurde.

Am nächsten Tag ging es tief ins Kleinpolen hinein. Zunächst besuchten wir die einstige galizische Metropole Tarnów (dt. Tarnau), die derart von Einflüssen der einstigen KuK-Donaumonarchie geprägt wurde, dass man sie bis heute noch sehnsuchtsvoll als „Klein Wien“ bezeichnet. Neben dem Besuch des einzigartigen „Ethnographischen Museums“, in dem die Geschichte und Kultur der in Polen auch heute noch als „Cyganie/Zigeuner“ bezeichneten Völker (von denen in Polen vorwiegend die „Roma“ bekannt sind) vorgestellt wird, beeindruckte insbesondere der schöne Ring (Marktplatz) von Tarnów.

Von hier aus ging es nachmittags zu der größten Residenzfestung aus der Barockzeit in Polen, dem Schloss der Familie Lubomirski in Nowy Wiśnicz. Neben alter Originaleinrichtung der Festung, fand sich hier auch eine wunderbare Deckenverkleidung, die nach dem Zweiten Weltkrieg aus dem

schlesischen Schloss Fürstenstein hierher verbracht wurde. Den letzten Programmpunkt an diesem Tag bildete der Besuch einer Schrotholzkirche aus dem 15. Jahrhundert in Lipnica Murowana, deren Ursprünge auf das 12. Jahrhundert zurück gehen und in welcher mittelalterliche Innenwandmalereien und Altäre aus der Erbauungszeit bestaunt werden konnten. Danach folgte ein leckeres Abendessen im Restaurant „Piwnica pod kominkiem (Keller unterm Kamin)“ und ein gemütlicher Abend auf dem pulsierenden Marktplatz von Krakau bei Bier und anderen Leckereien.

Am Mittwoch brachen wir zuerst in die Zips auf, eine Region im Norden der Slowakei und im Süden Kleinpolens, die bis in die 1920er Jahre zum Königreich Ungarn gehörte. Auf der Burg in Niedzica (dt. Netzdorf), die einst als Grenzfestung des magyrischen Königreiches gegen Polen funktionierte, wandelten wir auf Spuren alter ungarischer Landgrafengeschlechter, einer bis in die 30er Jahre des zwanzigsten Jahrhunderts leibeigenen Landbevölkerung, sowie des Zipser „Robin Hood“ Jánošík, eines slowakischen Nationalhelden, der im 17. Jahrhundert „den Reichen nahm und den Armen gab“. Dem folgte ein Spaziergang auf dem unweit gelegenen Staudamm am Czorsztyn-Stausee, im malerischen Panorama der Beskiden. Danach ging es in das Salzbergwerk Wieliczka (dt. Groß Salze) in der Nähe von Krakau (seit 1978 in die Weltkulturerbe der UNESCO), wo eine Salzsiederei aus der Zeit von ca. 3.500 Jahre vor Christus nachweisbar ist und wo seit der Mitte des 13. Jahrhunderts Salz unterirdisch abgebaut wird. Dementsprechend ging es mehrere hundert Meter unter die Erde, wo unendliche, labyrinthartige Gänge immer wieder von riesigen unterirdischen Sälen unterbrochen werden, in denen wundersame, im Salz gehauene Skulpturen und Kunstwerke die Besucher regelrecht ins Staunen versetzen. Den Tag beendeten wir beim gemeinsamen Abendessen im „Restauracja „Gościniec Floriański“ in der Altstadt von Krakau.

Tags darauf verließen wir das Hotel Royal, Krakau und Kleinpolen und begaben uns nach Schlesien. Unterwegs besichtigten wir

die noch in Kleinpolen liegende Kalwaria Zebrzydowska, wo seit 1600 auf dem Berg Zarek eine kleine Heilig-Kreuz-Kirche nach dem Vorbild der Golgota-Kapelle zu Jerusalem und weitere vom Heiligen Land inspirierte Objekte (Golgatha, Ölberg, Fluss Cedron und 40 malerisch auf den umliegenden Hügeln und im Cedron-Tal verstreut liegende Kapellen) zahlreiche Besucher und Wallfahrer anlocken. Weiter ging es am Geburtshaus vom Papst Johannes Paul II. in Wadowice vorbei nach Bielitz-Biala. Die heutige Doppelstadt bilden die zwei einst in verschiedenen Ländern liegende Grenzstädte Bielitz und Biala, die vom Grenzfluss Bialka und der Reichgrenze voneinander getrennt waren. Überhaupt überquerten wir an diesem Tag zahlreiche regionale und historische Grenzen, wie die Grenze zwischen Kleinpolen und Schlesien, Galizien und Österreichisch-Schlesien, die Abstimmungsgrenze von 1921, die Grenze zwischen Deutschland und Polen (1922-1939), Preußen und Österreich-Ungarn (1772-1918) oder Römisch-Deutsches-Kaiserreich und Königreich Polen (bis 1772). Gerade als Reisender wird man sich angesichts all dieser Grenzen und der mit ihnen verbundenen Behinderungen jeder Reise, der Großartigkeit der Idee einer grenzfreien Europäischen Union bewusst! In Bielitz-Biala besichtigten wir neben der Altstadt mit dem Ring und der Pfarrkirche, das neu renovierte Schloss der Fürsten Sulkowski in Bielitz, einer prächtigen Adelsresidenz aus dem 19. Jahrhundert, in der jedoch auch noch Spuren der mittelalterlichen Burg der Herzöge von Teschen sichtbar sind. Von Bielitz-Biala aus ging es nachmittags weiter nach Tichau. Hier besichtigten wir die einstige fürstliche Brauerei und das moderne Brauereimuseum, in dem die Geschichte der seit 1629 funktionierenden Brauerei auf sehr zeitgemäße und anschauliche Art, die sowohl Jung als auch Alt anspricht, präsentiert wird. Krönung des Brauereibesuches war die Bierverskostung, bei der jeder Reiseteilnehmer einen halben Liter des leckeren und inzwischen weltweit erhältlichen „Tyskie“-Bieres genießen konnte. Von Tichau aus ging es direkt in die

Heimat, nach Neustadt/OS, wo wir wieder im Hotel Oaza übernachteten.

Am darauffolgenden Freitag begaben sich einige Reisetilnehmer auf Privatfahrten in ihre Heimatdörfer oder zu Verwandten und Freunden. Die anderen Teilnehmer besichtigten währenddessen am Vormittag gemeinsam das Kriegsgefangenenlager im Lamsdorf, wo Kriegsgefangene des Deutsch-Französischen Krieges von 1870/1871, des Ersten Weltkrieges (1914/18), des Zweiten Weltkrieges (1939/45) und der Nachkriegszeit (1945/46) eingesperrt waren. Rund 50.000 Gräber im Lager Verstorbener und Getöteter zeugen vom Ausmaß dieses bedrückenden Ortes und von den dunkelsten Zeiten der jüngeren Geschichte Mitteleuropas. Hier wurde auch das moderne „Zentrale Museum der Kriegsgefangenen in Lamsdorf und Oppeln“ besichtigt, in dem neben den Ausstellungen und Informationen zu der Zeit 1870-1945, seit kurzem auch eine neue Sonderausstellung zu den Geschehnissen der Nachkriegszeit, in der hier deutsche Zivilisten von polnischen Behörden eingesperrt und in großer Zahl umgebracht wurden, gezeigt wird. Von Lamsdorf aus ging es zurück nach Neustadt/OS, wo unser ortsansässiger Vereinskollege Marcin Domino uns durch die neurenovierte Villa des Industriellen, Diplomaten, Mäzens und persischen Konsuls, Hermann Fränkel (*1844+1901), führte. Am Nachmittag begann dann im Hotel Oaza die schon traditionelle Wiedersehensfeier, zu der die Historische Kommission geladen hatte. Es erschienen zahlreiche in Polen wohnende Mitglieder unseres Vereins, Repräsentanten der einheimischen deutschen Bevölkerung Schlesiens, Vertreter der Städte und Gemeinden des Kreises Neustadt, Vorstände befreundeter Institutionen und Vereine, sowie viele andere alte und neue Freunde und Bekannte. Es folgte eine schöne Feier, die vom Chor der Deutschen Minderheit aus Neudorf musikalisch untermalt wurde.

Am letzten Reisetag fuhr unsere Reisegesellschaft in Richtung Cosel. Unterwegs wurde zunächst die in der Nähe von Kostenthal

liegende Schrotholzkirche St. Brixen aus dem 17. Jahrhundert besichtigt. Der ortsansässige Herr Gorzalla stellte uns dabei die Feld- und Wallfahrtskirche vor, die an Stelle einer wundertätigen Quelle errichtet-, und deren Vorgängerbau bereits 1594 urkundlich erwähnt wurde. Weiter ging die Fahrt nach Klodnitz, wo wir im dortigen Binnenhafen das Schiff „Silesia“ bestiegen und bei angenehmen sommerlichen Temperaturen eine ca. dreistündige Schifffahrt auf dem Gleiwitzer Kanal unternahmen. Während dieser Fahrt passierten wir drei Schleusen, an denen wir einen Höhenunterschied von über 20 Meter bewältigten, sowie den sog. „Siphon“, an dem das Flüsschen Klodnitz den Gleiwitzer Kanal unterirdisch quert. Nach Stärkung mit leckeren Grillwürstchen, Krupniauki (Schlesische Graupenwurst) und kühlem Bier, verließen wir das Schiff bei Plawniowitz, wo und bereits Pfarrer Dr. Christian Worbs erwartete. Er führte uns durch das beeindruckende, in den letzten beiden Jahrzehnten vorbildlich instandgesetzte Schloss der Grafen von Bellestrem. Nach der Besichtigung konnten die Reisetilnehmer ihre Reiseeindrücke der letzten Tage bei entspannten Spaziergängen im schönen Schlosspark nochmal Revue passieren lassen. Den Abschluss dieser 12. Studienfahrt bildete ein gemeinsames Abendessen in der originalrenovierten und geschmack- und stillvoll eingerichteten Villa in Wiegschütz bei Cosel, die der Handelsrat und Philosoph Marc Heymann im Jahre 1871 erbaute.

Am Sonntag nach dem Frühstück verließen wir Schlesien mit dem Versprechen wieder zu kommen. Damit ging die 12. Studienfahrt, bei der der Wettergott unser Programm besonders berücksichtigte (Regen nur während des Besuches im Salzbergwerk Wieliczka, im Kriegsgefangenenlager Lamsdorf und während der Rückreise, ansonsten schönsten Sommerwetter), mit Hinterlassung von zahlreichen Impressionen und Eindrücken erfolgreich zu Ende.

Andreas Smarzly

Relacja z 12-tej podróży naukowej „Z Krakowa do Prudnika: Małopolska i Górny Śląsk“

W roku jubileuszowym 30-lecia istnienia Komisji Historycznej, w dniach 30 sierpnia (niedziela) do 6 września (niedziela) 2015 r. odbyła się nasza podróż naukowa pod hasłem: „Z Krakowa do Prudnika: Małopolska i Górny Śląsk“.

W wyjeździe, który zorganizowali pan prof. Ralph Wrobel, pan Andreas Smarzly, pani Rosmarie Matulla oraz pan Peter Mitschka, uczestniczyły łącznie 32 osoby. Wygodnym autokarem firmy Osburg, za którego kierownicą zasiadł nasz doświadczony kierowca, pan Olaf, w niedzielę, po zabraniu uczestników z Wadersloh, Kassel, Erfurt i Drezna, udaliśmy się do Krakowa. Późnym wieczorem zadomowiliśmy się w hotelu Royal w centrum historycznej stolicy Polski - Krakowie.

W poniedziałek zwiedziliśmy położony niedaleko miasta klasztor benedyktyński w Tyńcu, założony przed dziewięcioma wiekami. Następnie udaliśmy się do byłego ośrodka władzy królewskiej, na Wawel, gdzie obok Zamku Królewskiego znajduje się również Katedra, w której pochowano wielu byłych władców Polski. Po sympatycznym rejsie stateczkiem po Wiśle przy upalnych letnich temperaturach, miejscowa przewodnik, pani Agnieszka Czarnecka, pokazała nam ważne i godne zobaczenia miejsca na

Starym Mieście w Krakowie, jak: Kościół Mariacki ze znanym na całym świecie ołtarzem Wita Stwosza, Rynek oraz Collegium Maius. Po wspólnej kolacji w restauracji „Bohema“ do późnych godzin nocnych korzystaliśmy z ostatnich chwil lata na krakowskim rynku, który również tego wieczora opanowany został przez artystów, kuglarzy, handlowców, studentów, turystów z całego świata oraz różnych miłośników nocy.

Następnego dnia udaliśmy się w głąb Małopolski. Najpierw zwiedziliśmy byłe galicyjskie miasto Tarnów, będące niegdyś pod tak dużym wpływem monarchii austriackiej, że do dziś jest określane mianem „Małego Wiednia“. Po wizycie w jedynym w swoim rodzaju „Muzeum Etnograficznym“ przedstawiającym historię i kulturę Romów żyjących w Polsce, a do dnia dzisiejszego określanym w Polsce „Cyganami“, największe wrażenie zrobił na nas rynek w Tarnowie.

Stąd udaliśmy się do byłej siedziby rodu Lubomirskich, do pięknego barokowego zamku w Nowym Wiśniczu. Oprócz oryginalnego wyposażenia twierdzy, zobaczyliśmy również piękną dekorację sufitową, wywiezioną tutaj po II wojnie światowej ze śląskiego zamku w Książu. Ostatnim punktem programu była wizyta w Lipnicy Murowanej w

drewnianym kościele z XV w., którego początki sięgają XII w., a w którym do dziś można podziwiać średniowieczne polichromie oraz ołtarze pamiętające jeszcze okres wzniesienia tego kościoła. Następnie udaliśmy się na wyśmienitą kolację do restauracji „Piwnica pod kominkiem“ oraz spędziliśmy sympatyczny wieczór przy zimnym piwie na rynku w Krakowie.

W środę udaliśmy się początkowo do Spiszu, regionu historycznego położonego w północnej części Słowacji i południowej części Małopolski, a należącego do lat 20-tych ubiegłego wieku do Królestwa Węgier. Na zamku w Niedzicy, będącego niegdyś graniczną twierdzą Królestwa Węgier, stąpaliśmy po śladach starych węgierskich rodzin magnackich, tutejszej do lat 30-tych XX w. niewolniczej ludności chłopskiej, a także spiskiego Robin Hooda - Janosika, słowackiego bohatera narodowego z XVII w., który „zabierał bogatym a rozdawał ubogim“. Następnie udaliśmy się na spacer na zapórę znajdującą się na położonym nieopodal jeziorze Czorsztyńskim, skąd mogliśmy podziwiać malowniczą panoramę Beskidów. Stamtąd udaliśmy się do Wieliczki w pobliżu Krakowa (od 1978 r. wpisana na listę dziedzictwa narodowego UNESCO), gdzie potwierdzono istnienie żup solnych z czasów ok. 3500 lat przed Chrystusem, a gdzie od XIII w. wydobywa się pod ziemią sól. Zmuszeni byliśmy zatem udać się kilkaset metrów pod ziemię, gdzie czekały na nas niekończące się korytarze, przypominające sieć labiryntów, przerywane co jakiś czas olbrzymimi grotami solnymi, w których przedstawiono olbrzymie rzeźby zakute w soli wprawiające turystów w regularne osłupienie. Dzień zakończyliśmy na wspólnej kolacji w restauracji „Gościniec Floriański“ na Starym Mieście w Krakowie.

Następnego dnia opuściliśmy hotel Royal, a tym samym Kraków i Małopolskę i udaliśmy się na Śląsk. Po drodze zwiedziliśmy jeszcze położoną w granicach Małopolski Kalwarię Zebrzydowską, gdzie od 1600 r. u stóp góry Żar na wzgórzu Żarek przyciąga turystów znajdujący się tutaj kościół zbudowany na wzór kaplicy na Golgocie w Jerozolimie oraz inne obiekty zainspirowane budowlami Ziemi Świętej (Golgota, Góra Oliwna, rzeka

Cedron oraz 40 malowniczych położonych na okolicznych wzgórzach w dolinie rzeki Cedron kapliczek). Następnie przejeżdżając nieopodal miejsca urodzenia papieża Jana Pawła II w Wadowicach udaliśmy się do Bielska-Białej. Dzisiejsza miejscowość położona była niegdyś w dwóch różnych państwach i składała się z dwóch różnych przygranicznych miast – śląskiego Bielska (Bielsko) i małopolskiej Białej, oddzielonych od siebie rzeką Białką oraz granicą Rzeszy. Tego dnia przekroczyliśmy wiele granic geograficznych i historycznych, jak ta między Małopolską i Śląskiem, Galicją i Śląskiem Austriackim, czy też granicę plebiscytową z roku 1921 oraz granicę między Niemcami i Polską (1922-1939), a także Prusami i Austro-Węgrami (1772-1918) oraz granicę Cesarstwa Niemieckiego i Królestwa Polskiego (do 1772). Będąc turystom w obliczu licznych granic i związanych z nimi ograniczeń w podróżowaniu, w sposób szczególnie uwidacznia się wspaniała idea pozbawionej granic Unii Europejskiej! W Bielsku-Białej oprócz Rynku i kościoła parafialnego zwiedziliśmy nowo wyremontowany Zamek książąt Sulkowskich w Bielsku, rezydencję magnacką z XIX w., w której można znaleźć jeszcze pozostałości średniowiecznego zamku Książąt Cieszyńskich. Z Bielska-Białej w godzinach popołudniowych udaliśmy się do Tychów (Tichau). Tutaj zwiedziliśmy były browar książęcy i nowoczesne muzeum browarnictwa, w którym historia ważenia piwa od 1629 r. została zaprezentowana w sposób przystępny i nowoczesny i z całą pewnością zainteresuje zarówno młode, jak i starsze pokolenie. Ukoronowaniem wizyty w browarze była degustacja piwa, podczas której każdy uczestnik otrzymał pół litra pysznego piwa Tyskie znanego amatorom tego trunku na całym świecie. Z Tychów udaliśmy się bezpośrednio do naszego „Heimatu“, do Prudnika (Neustadt/OS), gdzie ponownie zamieszkaliśmy w hotelu Oaza.

Kolejnego dnia, w piątek, wielu uczestników wyjazdu udało się na prywatne spotkania ze znajomymi czy też rodzinami do rodzinnych wiosek. Pozostała część grupy zwiedziła w tym czasie w godzinach przedpołudniowych były obóz jeniecki w Łambinowicach

(Lamsdorf), gdzie przetrzymywani byli jeńcy wojenni z czasów wojny francusko-pruskiej z lat 1870/1871, I wojny światowej (1914/1918), II wojny światowej (1939/1945) i lat powojennych (1945/1946). 50.000 grobów zmarłych w obozie jeńców obrazuje skalę tego przygnębiającego miejsca i jego smutnych czasów zapisanych na kartach najnowszej historii Europy Środkowo-Wschodniej. Tutaj też zwiedziliśmy nowoczesne „Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu“, w którym obok wystawy i informacji odnoszących się do wydarzeń z lat 1870-1945 od niedawna znajduje się również wystawa dotycząca mrocznej historii lat powojennych, gdzie niemieccy cywile byli przetrzymywani i w dużej mierze mordowani przez polskie władze. Z Łambinowic udaliśmy się ponownie do Prudnika, gdzie miejscowy członek naszego stowarzyszenia, Marcin Domino, oprowadził nas po wyremontowanej willi przemysłowca, dyplomaty, mecenasa, a także cesarskiego konsula perskiego Hermanna Fränkel (*1844+1901). Popołudniową porą w hotelu Oaza miało miejsce tradycyjne spotkanie Komisji Historycznej. Pojawili się na nim liczni członkowie mieszkający w Polsce, reprezentanci lokalnych władz, przedstawiciele miejscowej ludności niemieckiej na Śląsku, członkowie zarządów zaprzyjaźnionych instytucji i stowarzyszeń, a także wielu innych starych i nowych przyjaciół. Spotkanie upłynęło w milej i przyjemnej atmosferze, którą podkreślił występ chóru mniejszości niemieckiej z Nowej Wsi (Neudorf).

Ostatniego dnia naszej wizyty w Polsce udaliśmy się w kierunku Koźła (Kosel). Po drodze zatrzymaliśmy się przy znajdującym się w pobliżu Goścęcina (Kostenthal)

kościółku drewnianym św. Bryksjusza z XVII w. Po kościele, będącym kościołem odpustowym, a wybudowanym w miejscu słynącego z cudów źródła i wcześniejszego kościółka z 1594 r. oprowadził nas pan Gorzalla. Następnie udaliśmy się do portu w Kłodnicy, gdzie weszliśmy na pokład statku „Silesia“ i rozkoszując się ostatnimi powiewami lata odbyliśmy trzygodzinną podróż po Kanale Gliwickim. W trakcie rejsu minęliśmy trzy śluzy, pokonując w ten sposób ponad 20 metrów, a także tzw. przepust syfonowy rzeki Kłodnicy pod Kanalem Gliwickim. Po wzmocnieniu się pysznymi kielbaskami z grilla, krupniokami i zimnym piwem opuściliśmy statek udając się do Pławniowic (Pławniowitz), gdzie oczekiwał nas już ksiądz dr Krystian Worbs. Dzięki uprzejmości księdza mieliśmy możliwość zwiedzenia tego przepięknego i zachwycającego zamku hrabiów von Bellestrem. Następnie uczestnicy mieli możliwość przedyskutowania swoich wrażeń w trakcie spaceru po przyzaskowym parku. Na zakończenie 12-tego wyjazdu studyjnego udaliśmy się na kolację do willi w Więszycach (Wiegshütz) koło Koźła, zbudowanej (a ostatnio pięknie odrestaurowanej) w roku 1871 przez radcę handlowego i filozofa Marca Heymanna.

W niedzielę po śniadaniu opuściliśmy Śląsk z obietnicą rychłego powrotu. Tym samym zakończył się nasz 12-ty wyjazd studyjny, w trakcie którego nie opuszczała nas dobra aura (deszcz padał wyłącznie w trakcie zwiedzania Wieliczki, obozu w Łambinowicach oraz podczas drogi powrotnej), pozostawiając w naszej pamięci mile wspomnienia

Andreas Smarzly

Historische Kommission für den Kreis Neustadt/Oberschlesien e.V.

Komisja Historyczna powiatu prudnickiego

p.Adr. Ralph Wrobel, Martinskloster 13, 99084 Erfurt

ralph.wrobel@hkknos.de – www.hkknos.de

Sparkasse Gütersloh Kto.-Nr. 8014467, BLZ 478 500 65

IBAN: DE70 4785 0065 0008 0144 67 SWIFT-BIC: WELADED1GTL